

Zašlá chuť morušek – umělecký popis

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

multikulturní
centrum
praha

Poslechněte si krátkou ukázkou z textu Zašlá chuť morušek od Miloslava Nevrlého.

UKÁZKA

Ostružník moruška je malý keř, který plodí oranžové plody, které vypadají a chutnají jako ostružiny. Roste ve Skandinávii a také v Krkonoších, kam jezdil autor Miloslav Nevrlý jako chlapec. V textu popisuje chalupu, kterou jedno léto v Krkonoších našel.

AUDIO (DĚLKA 8:03)

Až do března sedmačtyřicátého roku bylo pro mne všechno jednoduché: miloval jsem ptáky a nenáviděl Němce. Byly necelé dva roky po velké válce a ptáci znamenali svobodu, divokou krásu a přírodu a bylo dobré je chránit a milovat. Němci, to byla smrt, krvavá válka, žaláře a bylo nutno je hubit a vyvézt ze země.

Pomaloučku jsem sunul lyže vlhkým krkonošským sněhem a březnové slunce již hebce hřálo: za takových dnů jsem chodil jako čtrnáctiletý chlapec nejraději sám. Sníh se jarně bořil, louky tehdy ještě byly bez lyžařských stop, na okraji lesa jsem se zastavil. Nade mnou začínal hustý les, který stoupal bez přerušení celé kilometry až k hřebcům, hluboko pod mnou se ztrácelo v prvních odpoledních stínech údolí Jizerky pod horním Beneckem. Úplné ticho, liduprázdno, horský mír; vdechoval jsem jaro a slunce. Až za chvíli se z okraje lesa ozvali králíci. Nejmenší ptáci, nejtišší hlásky. Hejňko se neustále něžně svolávalo, jako skřítci prohledávali ptáci smrkové větvičky a pásli se na broučcích a pavoučích vajíčkách. Byli úplně krotcí. Slunce jim rozzářilo zlaté korunky na hlavách: králíčkové – malí králové horských lesů. Okouzleně jsem je pozoroval, byli ode mne na dosah ruky. Náhle se za hustým smrkem cosi mihlo, do tváře mne udeřil van velkých křídel, ozval se hukot a úder, králíčkové zmizeli; byl to jen zlomek vteřiny. Jen jeden králíček nezmizel, krahujec ho držel v pařátu a ihned – bezpochyby mě neviděl – ho začal trhat. Peří odletovalo, zlatá pírká se mísila s krví. Zkameněle jsem přihlížel, spíše rozlícen než rozezlen, věděl jsem už, že i krahujci jsou krásní a musejí zabít, aby mohli žít, a tak jsem jen tonul v bezmocné dětské lítosti. Ptačí krev se ke krásnému dni a k jeho slunečnímu míru tak nehodila, že jsem byl zmaten: mám milovat všechny ptáky, i krahujce? Ale den dosud neskončil.

Na dohled se černala chalupa. Osamělá stála pod lesem, dřevěná a obyčejná, jiné ani tehdy v Krkonoších nebývaly. Smutně jsem se plouhal kolem ní mokřím sněhem domů. Bylo opět velké ticho, na jaře toho roku byla v horách většina domů prázdných a otevřených. Také dveře staleté chalupy nevesele a opuštěně skřípaly v podvečerním slunečním větříku. Z domu vanul smutek, tajemství a mír – podivná trojice! Sundal jsem lyže, opatrně vešel: krahujcův stín mě dosud provázel. Ale všude bylo ticho a vůně. Je tomu již čtyřicet let, ale vůni toho domu, vůni starých Krkonoš, si dosud pamatuji: dřevěný kouř a kozí bobky, plíseň, starý šindel a psí obojek, loňské seno, koňský pot, pařené brambory. Dům asi nebyl dlouho opuštěn. Bylo v něm čisto a uklizeno jako před pohřbem, před velkým a neodvolatelným odchodem. V síni stály obyčejné věci, které o pětadvacet let později začali měšťtí chalupáři nesmyslně a nevkusně zavlékat do svých nedělních domovů, máselnice, džbery, cepy, loukotě kol, dřevěné lopaty. Ze síně jsem vstoupil do svátečně uklizené světnice. Na stole ubrus, na něm džbán, na kachlových kamnech krajáče, nad nimi na stěnách nádobí. Ve skříni a na policích desítky krásných a užitečných věcí, které o čtvrt století později měšťáci přepláceli ve starožitnických krámech. Zdobné talíře, mosazný mlýnek, malované hrnky, žlutý hmoždíř, porcelánové zásuvky se zlatem malovanými německými jmény koření. Všechno mírumilovně čekalo na svých místech, čas hrabivého loupežení dosud do hor nepřišel.

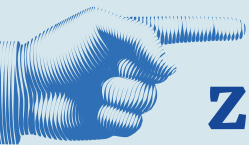
Západním oknem nahlíželo do tiché světnice slunce a na okenní tabulku marně křídly tloukl jarem probuzený motýl: jediný zvuk v opuštěném domě. Začala se mě – nevím proč – zmocňovat drtivá lítost. A pak jsem uviděl něco, na co nelze zapomenout. V úzkostlivě uklizené světlíci byla jedna věc, která tam nepatřila, tak jako pírká zabitého králíčka nepatřila do jarního dne. Na podlaze ležel pohozený hadrový panák, bědná dětská hračka s roztaženými bezmocnými rukama, které se asi v posledním okamžiku vysmekly z rukou odcházejícího dítěte. A tehdy jsem pocítil – poprvé a možná naposledy v životě – strašlivou nenávist k válce, s pronikavou jasnozřivostí jsem viděl její nesmyslnost, zvrácenost, její vtělené zlo. Kdosi vědoucí osaměle shlížel z kříže mezi okny na můj smutek a na opuštěný dům: začal jsem neovladatelně dětsky vzlykat, neutišitelně plakat. Nad mrtvým králíčkem, opuštěným panákem, nešťastným motýlem, odvedeným dítětem, malovaným džbánem, nad tichou vůni toho domu i nad tím, že jsem nevěděl, mám-li nenávidět všechny Němce.

Přečtěte si otázky a odpovězte na ně.

Zašlá chuť morušek
– umělecký popis

1. Jak na vás text působil?
2. Kdy a kde se příběh odehrává?
3. Proč je podle vás chalupa prázdná?
4. Jak se hrdina cítí?
5. Dokázali jste si na základě textu jednoduše představit prostředí, ve kterém se hlavní hrdina pohyboval?
6. Co vám pomohlo k tomu, abyste byli schopni si charakterizované místo představit? (Jaké slovní druhy byly použity, skladba vět, jednoduché, nebo umělecké slovní prostředky?)

Zamyslete se nad textem ještě jednou a zaškrtněte správné odpovědi:

1. Jaké znaky má tento text?

- a. Je popsán vzhled, materiál a funkce objektů.
- b. Obsahuje dialogy.
- c. V textu jsou využita obrazná pojmenování.
- d. Má bohatý děj.
- e. Text ve čtenáři vyvolal představu o předmětu, osobě, ději nebo krajině.

2. O jaký slohový útvar se jedná?

- a. výklad
- b. zpráva
- c. charakteristika
- d. popis

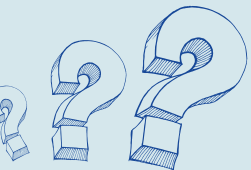

Zašlá chuť morušek
– umělecký popis

Poslechněte si text ještě jednou.

Vaším úkolem je podle popisu nějakou scénu z ukázky nakreslit.

AUDIO (DĚLKA 8:03)

Zamyslete se:

Zašlá chuť morušek
– umělecký popis

1. Jakou scénu jste si vybrali?
2. Kreslila se vám dobře, nebo byste potřebovali více detailů?
3. Povedlo se vám dostat do obrázku některé konkrétní detaily z textu?
4. Jaké funkce může mít v textu popis?

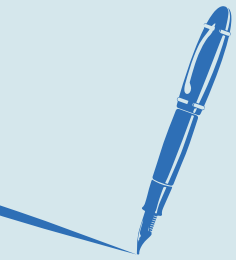
Konec hodiny

Zašlá chuť morušek
– umělecký popis

Test

Líbila se ti hodina?

Test

Zašlá chuť morušek
– umělecký popis

1. Jaké pohoří popisuje text Zašlá chuť morušek?

- A) Krkonoše
- B) Beskydy
- C) Šumava

2. Popis je slohový útvar, který:

- A) věcně popisuje vzhled, materiál, případně funkci nějakého předmětu.
- B) věcně popisuje charakter osob, jejich psychologický obraz, jejich cítění, chování a vnímání.
- C) popisuje zážitky a dojmy a vyvolané emoce z události, která proběhla.

1. Úvodní fotografie: Titulní strana knihy: Miloslav Nevrlý: Zašlá chuť morušek. Praha, Malvern, 2021, str. 42–45. Grafická úprava Lubor Hofman s využitím obrazů A. K. Balzera z let 1792–1794, E. W. Knippela z roku 1849 a tabule z knihy J. Jandy Procházky přírodou z r. 1906./ Lyžař na svahu. Národní muzeum – Historické muzeum. Inventární číslo: FCN_4487. Dostupné z: <https://esbirky.cz/predmet/39604319?> [06-06-2022] / Obrázek moruše: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hjortron.png> [06-06-2022]
2. Miloslav Nevrlý: Zašlá chuť morušek. Praha, Malvern, 2021, str. 42–45.